

SISÄMINISTERIÖ**LAUSUNTOPYYNTÖ: VN/12643/2021****Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain
muuttamiseksi****12.8.2022****Yleisiä huomioita**

Pakkokeinolainsäädäntöä on muutettu useasti ja nytkin on vireillä sekä pakkokeinolain että poliisilain muutokset. Lähtökohtaisesti on ongelmallista, jos lakeihin joudutaan toistuvasti tekemään pistemäisiä muutoksia, vaikka lainsäädäntö on ollut voimassa vasta reilut kahdeksan vuotta. Nyt on kysymys varsin pienistä, pääosin teknisluontoisista muutoksista. Merkittävimmät muutokset johtuvat käytännössä esiin tulleista tarpeista ja osin myös toimintaympäristön muutoksista. Minulla ei ole huomauttamista luonnoksessa olevaan muutosesitysten perusoikeusulottuvuuksia pohtivaan jaksoon. Muutosesityksissä on otettu asianmukaisesti huomioon pakkokeinojen käyttämisen yleiset periaatteet, luonnos on tältä osin varsin perinpohjainen.

Pykäläkohtaiset kommentit

Kommentit kohdistuvat siis poliisilakiin, eikä lain nimeä ole enää kunkin pykälän kohdalla mainittu. Olen kirjoittanut aikanaan lausunnon oikeusministeriölle nyt käsiteltävänä olevan luonnoksen kanssa rinnakkaisesta esitutkintalain ja pakkokeinolain muuttamista pohtineen työryhmän mietinnöstä. Olen lausunnossani kannattanut pääosin tuon työryhmän esitystä.

1 luku

1 §: Esitys on selventävä ja hyväksyttävissä ilman epäilystä.

2 luku

3 §: Pykälän täydennys poistaisi käytännössä esiin tulleen ongelman. Lainmuutos on osoittautunut tarpeelliseksi, jotta poliisin toimivalta henkilön kiinni ottamiseen olisi selkeä. Poliisin toimivallan pitää perustua tarkkarajaiseen normiin. Nykyinen sääntely ei tarkkaan luettuna kata tilannetta, jossa henkilö otetaan tuomioistuimen pyynnöstä kiinni ilman etsintäkuulutusta. Kovin suuresta ongelmasta ei ole ollut kysymys, mutta laillisuusvalvojan kiinnitettyä pulmaan huomiota, lainmuutos on osoittautunut tarpeelliseksi.

4 luku

2 ja 3 §: Nämä muutokset olisivat selventäviä, eikä niihin ole huomauttamista. Muutokset ovat teknisluontoisia, eikä niihin liity oikeusturvaongelmia.

5 luku

1 ja 5 §: Muutosesitys on teknisluontoinen ja sellaisenaan hyväksyttävissä. Termi ”välitystieto” kuvaa nykyistä sääntelyä osuvammin 5 §:ssä sitä, mistä toiminnassa on kysymys.

7 §: Muutosesitys on perusteltu. Telekuuntelussa ei ole kysymys laitteen tai teleosoitteen oikeusturvasta vaan rikoksesta epäillyn oikeusturvasta. Sen vuoksi on perusteltua kohdistaa lupa henkilöön eikä laitteisiin. Luvan voimassaoloa koskeva muutosesitys on myös hyvin perusteltu. Muutos olisi periaatteellisesti merkittävä, mutta ei kenenkään oikeusturvan kannalta ongelmallinen.

8 ja 10 §: Muutosesitys on perusteltu ja oikeustilaa selventävä. Viittaa myös edellisessä kappaleessa kirjoittamaani.

11 ja 12 §: En näe esitetyssä pykälämuutoksessa ongelmia. Muutos olisi oikeustilaa selventävä.

15 §: Muutosesitystä on luonnoksessa perusteltu uskottavasti. Rikollisuus on siirtynyt entistä enemmän tietoverkkoihin ja siksi on perusteltua helpottaa peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa.

Rikokset, joissa enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta tai enemmän, ovat vakavia rikoksia. Luonnoksessa esitetty sääntely mahdollistaisi peiteltyyn tiedonhankinnan tietoverkossa esimerkiksi huumausainerikoksen ja monien uusien lapseen kohdistuvien rikosten ennalta estämiseksi. Viittaus RL 17 luvun 19 §:ään on tarpeeton, koska tuossa pykälässä ollut rikostunnusmerkistö siirtyy 1.1.2023 RL 20 luvun 21 §:ään, jossa enimmäisrangaistus on kaksi vuotta.

17 §: Muutosesitys on perusteltu. Kotirauhan suoja ei nauti laite vaan suojan piirissä oleskeleva ihminen. Pelkästään laitteeseen kohdistuva kuuntelu ei loukkaa kotirauhan suojaa. On aivan samantekevää, missä konetta käytetään. Näppäimistökuuntelulla ei saada tietoa siitä, mitä kotirauhan piirissä tapahtuu. En näe tässä minkäänlaista perusoikeusongelmaa.

23 §: Muutosesitys on nykyistä oikeustilaa selkiyttävä. Lain nykyinen sanamuoto on jossain määrin epäselvä.

25 §: Kyseessä on teknisluontoinen muutos ja sellaisenaan hyväksyttävissä.

28 §: Muutosesitys on luonnoksen nykytilan kuvauksessa (sivut 16 ja 17) hyvin perusteltu. On syytä poistaa murhan, tapon ja surman osalta vaatimus yhteydestä organisoituun rikollisuuteen, suunnitelmallisuuteen, jatkuvuuteen tai toistuvuuteen. Nämä rikokset ovat rikoksista vakavimpia, eikä niiden ennalta estämisessä sallitun peitetoiminnan lisäkriteerejä ole tarpeen säätää. Voimassa olevan sääntelyn peruste ei ilmene poliisilain esitöistä. Kyseessä lienee lähinnä lainsäätäjän lapsuksesta, joka on syytä korjata. Pykälää ei ole käsitelty lainkaan luonnoksen pykäläkohtaisissa perusteluissa, mutta kyllä varsin yksityiskohtaisesti luonnoksen 2 luvussa.

29 ja 30 §: Muutosesitys on perusteltu, luonnoksen perusteluissa esitetyistä syistä.

45 §: Muutosesitys on teknisluontoinen ja sellaisenaan perusteltu.

50 ja 53 §: Muutosesityksiin ei ole huomauttamista, ne ovat teknisluontoisia ja sellaisenaan hyväksyttävissä.

54 §: Muutos olisi parannus nykytilaan. Erityisesti huumausainerikoksen lisääminen pykälään on omiaan tehostamaan merkittävästi poliisin rikostorjuntaa. Lahjusrikoksia Suomessa tulee poliisin tietoon varsin vähän, mutta pidän kuitenkin niiden lisäämistä pykälään perusteltuna, luonnoksen perusteluihin kirjatuista syistä. Erityisesti lahjominen elinkeinotoiminnassa voi liittyä vakavaan talousrikollisuuteen ja organisoituun rikollisuuteen.

55 §: Muutosesitys on perusteltu. On järkevää säätää mahdolliseksi ylimääräisen tiedon poistaminen myös sillä perusteella, ettei asianomainen sitä vastusta. Olisiko laissa syytä kuitenkin säätää, että tieto saataisiin poistaa jo ennen kolmen kuukauden umpeen kulumista asianomaisen suostumuksella? Näin on perusteluihin kirjattu, mutta vastaavaa muutosta ei pykälään ole esitetty tehtäväksi.

56 ja 57 §: Muutosesitys on hyvin perusteltu. 56 §:n muutos selventää oikeustilaa. Muutosesityksen perustelut ovat hyväksyttävissä. Kyseessä on käytännön toiminnassa ilmi tulleiden ongelmatilanteiden ratkaisu asianmukaisin lainsäädännöllisin keinoin.

5a luku

Muutosesityksiin ei ole huomauttamista, ne vastaavat 5 lukuun esitettyjä muutoksia, joista olen kirjoittanut kommentoimissani 5 lukuun esitettyjä muutoksia.

Matti Tolvanen

OTT, Rikos- ja prosessioikeuden professori

Itä-Suomen yliopisto

matti.tolvanen@uef.fi

